

Beyoğlu'nun Gece Yaşamı ve Neoliberal İktidar Teknolojileri

*

Haktan Ural
Ankara Üniversitesi

Öz

Beyoğlu – özellikle, kökenleri 19. yüzyıla dayanan canlı bir kent yaşamının mekânı olan İstiklal Caddesi'ne ev sahipliği yapması nedeniyle- kentin en önemli sosyal ve kültürel merkezlerinden birisidir; bu nedenle, İstanbul'un küresel rekabet edebilirliğinin artırılması ve sermaye yatırımları için daha çekici bir kent olarak yeniden yapılandırılmasında Beyoğlu'na çok önemli bir rol biçilmektedir. Bu çalışmada, Beyoğlu'nda hüküm süren bu girişimci kent yönetimi bölgenin eğlence yaşamı bağlamında mercek altına alınmaktadır. Yönetimsellik incelemelerinin kavramsal araçları kullanılarak, neoliberal kentsel yönetim rejiminin hangi iktidar teknolojileriyle gece yaşamına ve eğlence mekânlarına tesir ettiği incelenmektedir. Beyoğlu'ndaki eğlence yaşamına sirayet eden neoliberal dönüşümün gece yaşamında sorumlulaştırılmış neoliberal özneler ürettiği savunulmaktadır. Neoliberal öznelliklerin imal edilmesinde güvenlik, hukuk ve disiplin mekanizmalarının birlikte devreye sokulduğu ortaya konulmaktadır. Beyoğlu'nda hüküm süren turizm odaklı ve ayrıcalıklı sınıflara hitap eden bir kentsel çevre yaratma vizyonunun gece yaşamında radikal bir dönüşümü tetiklediği ve bu dönüşümün karmaşık iktidar ilişkileriyle gerçekleştirildiği ileri sürülmektedir. Bu kapsamda, bölgenin yönetim rejimi, eğlence sektörünün aktörlerini kendileriyle ve mekânlarıyla yaratıcı bir ilişki kurarak Beyoğlu'nun yeni ekonomisine uyumlu hale getirmekle sorumlulaştırmaktadır. Bu sayede, turistlere ve üst gelir gruplarına hitap eden tüketim mekânlarının genişlemesi söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte, çeşitli yasal düzenlemeler ve zabıta güçlerinin zora dayalı uygulamaları Beyoğlu'nun 'yeni' çehresine uymayan unsurlar üzerinde dışsal bir güç tatbik etmektedir. Böylelikle, Beyoğlu'nun eğlence yaşamına tesir eden neoliberal dönüşüm hem üretken hem de yıkıcı iktidar ilişkilerinin bir arada etki ettiği karmaşık iktidar ilişkileri ağıyla gerçekleşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Neoliberalizm, Eğlence, Yönetimsellik, İktidar, Beyoğlu

Nightlife in Beyoğlu and Technologies of Neoliberal Power

*

Haktan Ural
Ankara University

Abstract

Beyoğlu –as a historical leisure zone owing to a convivial urban image due to the fact that the district hosts İstiklal Avenue- is one of the most significant social and cultural hub of the city. On that account, Beyoğlu plays an indispensable role in the city's government regimes that prioritize increasing Istanbul's competitiveness and attractiveness to attract global flows of capital. In this study, I examine how entertainment life is structured by such urban government regimes in Beyoğlu. By utilizing the conceptual tools of governmentality studies, I aim to understand the ways that Technologies of neoliberal government have an influence on nightlife and entertainment venues. I suggest that the neoliberal transformation cultivates and promotes neoliberal subjects in Beyoğlu's entertainment life. In production of such subjects, a complex set of power relations combined by security, juridical and disciplinary apparatuses play a role. In this way, an urban government regime that put forward a vision to establish tourism-based urban economy serving for affluent groups are put into practice in Beyoğlu. This government regime makes the actors of nightlife in Beyoğlu responsible to adjust themselves to the precepts of neoliberal economy. For doing so, the actors are responsabilized to have an active and creative relationship with themselves. By that means, the spaces of nightlife serving for affluent groups are liable to extend. Besides, certain legislations and municipal police forces are also prevalent to exercise coercive power over spaces of nightlife that are not conforming to the neoliberal urban economy. From this vantage point, this study argues that neoliberal transformation that permeates into the entertainment life is jointly actualized through disruptive and productive faces of power relations.

Keywords: Neoliberalism, Entertainment, Governmentality, Power, Beyoğlu

İstanbul'u küresel sermaye akışları için daha cazip bir kent haline getirme vizyonunun daha sarıh bir biçime kavuştuğu 2000'li yıllarda, kentin yerel yönetimleri bu vizyona hizmet edecek girişimci projeleri birbiri ardına geliştirmiştir (Aksoy, 2012; Candan ve Kolluoglu, 2008; Uzun, 2007; Yalçın, Çalışkan, Çılgın ve Dündar, 2014). Gecekondu bölgelerinin yıkılması ve yerine yeni konutların, ofis binalarının, otellerin ve alışveriş merkezlerinin inşa edilmesinin yanı sıra, tarihsel ve kültürel önemi bulunan kent merkezlerinin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamını canlandırmaya yönelik sayısız kentsel dönüşüm projesi hayata geçirilmeye başlanmıştır. Böylelikle; İstanbul, Aksoy'un (2012, s. 103) da belirttiği gibi, endüstriyel geçmişinin yeni bir tüketim ekonomisiyle ikâme edildiği, çehresinin topyekûn tahrif edildiği ve yeni bir kentsel imgenin oluşturulmaya çalışıldığı bir alan haline gelmeye başlamıştır.

Bu yeni kentsel imgenin inşa edilmesinde Beyoğlu'nu özel olarak anmak gerekir. Beyoğlu – özellikle, kökenleri 19. yüzyıla dayanan canlı bir kent yaşamının mekânı olan İstiklal Caddesi'ne ev sahipliği yapması nedeniyle- kentin en önemli sosyal ve kültürel merkezlerinden birisidir; bu nedenle, İstanbul'un turizm açısından daha çekici bir kent imgesine kavuşturulmasında ilçeye çok önemli bir rol biçilmiştir (Aksoy, 2012; Dinçer, 2011; Türkün, 2011). Bu kapsamda, İstanbul'un küresel rekabet edebilirliğini artırma hedefini ortaya koyan ve bu amaç doğrultusunda kentsel yeniden yapılanma sürecini tasarlayan Çevre Düzeni Planı'nda (2009) Beyoğlu'nun kültür odaklı turizm işlevlerini barındırması planlanmıştır. Beyoğlu Belediyesi de bu kentsel gelişim stratejisiyle uyum içerisinde hareket eden en önemli aktörlerden birisi olarak öne çıkmıştır (Dinçer, 2011). İlçe belediyesinin geliştirici ve/ya yürütücüsü olduğu sayısız proje Beyoğlu'nu turizm potansiyeli ve piyasa rasyonalitesi doğrultusunda yeniden kurgulamaya hizmet eder niteliktedir.

Bu çalışmada, Beyoğlu'nda hüküm süren bu girişimci kent yönetimi bölgenin eğlence yaşamı bağlamında mercek altına alınmaktadır. Neoliberal kentsel yönetim rejiminin hangi iktidar teknolojileriyle gece yaşamına ve eğlence mekânlarına tesir ettiği incelenmektedir. Çalışmanın analitik çerçevesini Foucault'nun (2009) 1977-1978 yıllarında verdiği *College de France* derslerinde ana hatlarını çizdiği yönetsellik incelemeleri oluşturmaktadır. Bu çerçeveden yararlanarak, neoliberalizm piyasa rasyonalitesine dayalı verimlilik ve kârlılık normlarını imal eden bir hakikat rejimi olarak ele alınmaktadır (Dean, 1999; Lemke, 2007; Miller ve Rose, 2008). Bu kavramsallaştırma biçimi, neoliberal normatif düzeni 'egemen-

lik', 'disiplin' ve 'güvenlik' mekanizmalarını bir arada barındırabilen karmaşık bir iktidar rejimi olarak incelemeyi olanaklı kılmaktadır. Lemke'nin (2001, s. 201) belirttiği gibi, bu yaklaşımda 'yönetim' nosyonu kendi kendini yöneten sorumlu bireylerin üretimini de içeren daha geniş bir yönetme sanatını ifade etmektedir. Buradan hareketle, Beyoğlu'nun gece yaşamına nüfuz eden neoliberal iktidarın hem yıkıcı hem üretken olabilen veçhelerini birlikte anlamak amaçlanmaktadır.

Son yıllarda Beyoğlu'nun kentsel yönetim rejiminin yarattığı toplumsal, politik ve kültürel tahribatın pek çok çalışmada ele alındığından söz edilebilir. Örneğin, Kuyucu ve Ünsal (2010) Tarlabası Kentsel Dönüşüm Projesine odaklanan çalışmalarında Kürt göçmen aileler, seks endüstrisi ve uyuşturucu ticaretiyle anılan bölgede uygulanan projenin yerleşik nüfusun yerinden edilmesine neden olduğunu öne sürmüşlerdir. Kentsel dönüşümün kötü barınma koşullarına sahip olan bir bölgede daha yaşanabilir bir kentsel çevre yaratmak gibi bir misyonla tasarlanmasına karşın, eşitsizlikleri derinleştiren bir mahiyete büründüğünü belirtmişlerdir. Gül, Dee ve Cünük (2014) Topçu Kışlası'nın yeniden inşası, AKM'nin yıkılması ve Taksim Yayalaştırma Projesi gibi bir dizi projeyi içeren Taksim Meydanı'nın dönüşümünün erken Cumhuriyet dönemi seküler ideolojisinin sembollerini kent peyzajından silip atmaya hedeflediğini ortaya koymuşlardır. Eder ve Öz (2015) ise, neoliberal yönetim rejiminin Beyoğlu'nun gece yaşamındaki tezahürlerini incelemişlerdir. Kentsel dönüşüm projelerinin yanı sıra, yerel yönetimin tatbik ettiği bazı uygulamaların eğlence yaşamını mutenalaştırdığını ve daha yoksul toplulukların eğlence mekânlarına erişimini sınırlandırdığını savunmaktadırlar. Beyoğlu'nun kentsel yönetim rejiminin doğurduğu sonuçları farklı yönleriyle ortaya koyan bu çalışmalar, neoliberalleşme sürecini yerinden etme ve dışlama dinamiklerine dayalı negatif bir iktidar kavramsallaştırmasına dayandırmaktalar. Örneğin Eder ve Öz'ün (2015, ss. 296–297) araştırması söz konusu dönüşümü, sadece, yerel yönetimin zora dayalı ve cezalandırıcı pratiklerinin bir sonucu olarak değerlendirmekteler. Bu literatür Beyoğlu'nda neoliberal iktidarın üretken kapasitesine ilgisiz kalmaktadır.

Bu makalede kentsel yönetim rejiminin iktidar ilişkileri irdelenerek, neoliberalizmin Beyoğlu'na nasıl tesir ettiğini anlama çabalarına katkı koyulması hedeflenmektedir. Beyoğlu'ndaki eğlence yaşamına sirayet eden neoliberal dönüşümün gece yaşamında sorumlulaştırılmış neoliberal özneler ürettiği savunulmaktadır. Neoliberal öznelliklerin imal edilmesinde güvenlik, hukuk ve disiplin mekanizmalarının birlikte devreye

sokulduğu ortaya koyulmaktadır. Böylelikle, Beyoğlu'nun eğlence yaşamına tesir eden neoliberal dönüşümün hem üretken hem de yıkıcı iktidar ilişkilerinin çakıştığı karmaşık bir süreç olduğu ileri sürülmektedir.

Neoliberalizm, İktidar ve Güvenlik Mekanizmaları

Kentlerin piyasa odaklı ve kârlılık parametresine dayalı bir rasyonaliteyle idare edilmesi küresel ölçekte yaygın bir uygulama alanına kavuşmuştur. Yeni sermaye yatırım odaklarının yaratılması ve tüketim mekânlarının genişletilmesi için kent ölçeğine stratejik öncelik verilmeye başlanmıştır (Jessop, 2002). Harvey'in (1989) kent idareciliğinden kent girişimciliğine geçiş olarak tanımladığı bu süreç, kentleri yöneten kurumların tıpkı bir şirket gibi, kârlılık parametresiyle hareket eden neoliberal yönetim rejiminin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Ferguson, 2010, s. 170). Kent yönetimleri küresel ve yerel piyasalara daha cazip bir kentsel çevre yaratmak amacıyla kentlere yeni bir kimlik kazandırmak için çeşitli pazarlama stratejileri benimsemeye başlamışlardır. Smith'in (2002) tespit ettiği üzere, mutenalaştırmanın küresel bir kentsel strateji haline gelmesi bunun en çarpıcı sonuçlarından birisidir.

Kentlerde sosyo-uzamsal ilişkilerin kârlılık, ekonomik gelişme ve piyasalaşma saikleriyle dönüştürülmesi üzerine yapılan tartışmalarda, çoğunlukla, rövanşist ve cezalandırıcı tekniklere vurgu yapılmaktadır. Örneğin; Smith (1996), 'rövanşist kent' üzerine yazdıklarında, kentin ahlaki ya da sınıfsal nedenlerle istenmeyen toplumsal gruplardan arındırılarak, ayrıcalıklı sınıfların tüketim mekânına dönüştürülmesinde polisin baskıcı rolüne değinmektedir. Benzer şekilde; Mitchell (2003) güvenlik ve hijyen normlarını bozduğu düşünülen pratiklerin kentin kamusal mekânlarından temizlenmesinde cezalandırıcı mekanizmalara işaret etmektedir. Buradan hareketle; neoliberalleşmenin arzulanmayan gruplar ve pratiklerin yerinden edilmesi, marjinalleştirilmesi ve dışlanması yoluyla gerçekleştiği fikri öne çıkmaktadır.

Ancak; Foucault'nun iktidar teorilerinden ilham alan daha güncel tartışmalar, neoliberalizmin çok-biçimli (polymorphous) ve çok-değerli (polyvalent) veçhelerine işaret eder ve iktidarı pozitif bir güç olarak da incelemeyi önerir (bkz. DeVerteuil, 2014; Künkel, 2012; Lanz, 2013). Mayer ve Künkel (2012, ss. 5-6) buradan yola çıkarak şunu savunmaktadır:

“Foucaultcu analiz ‘tavrın yönetimi’ni [conduct of conduct], yönetsel-
liği, insanların kendilerinin polisi olmaları anlamına gelen ‘benlik tek-
nolojileri’ni harekete geçirmek için insanları yönlendiren sistemi ön
plana koyar. Böyle bir çerçeve, neoliberal hegemonyanın nasıl sadece
(dışsal) güçlerle değil de, aynı zamanda özne olma ve sorumlulaştırma
süreçleriyle de devam ettirdiğini göstererek [neoliberal hegemonyayı]
daha iyi anlamamızı sağlar”.

Foucault'nun pozitif iktidar kavramının neoliberalizm tartışmaların-
da kullanımına dair en önemli husus iktidar ilişkilerindeki öznelerin
ontolojik statüsüyle ilişkilidir. Bu perspektif yönetim ve yönetilen özne
arasında dışsal bir ilişki varsaymaz. Analitik başlangıç noktası yönetim
mekanizmalarından önce de varolan öznelerin güç ilişkileri değildir.
Özellikleri durağan varlıklar gibi ele almak yerine, yönetim mekaniz-
maları içerisinde oluşturulan özneler ya da kimlikler olarak inceler
(Lemke, 2007, s. 54). Neoliberal yönetsellik tartışmalarında iktidarın
üretken potansiyeline yapılan vurgu bu noktaya dayanır.

Neoliberal söylem ve pratiklerle risk ve sorumluluk bireyselleştirilir
(Larner, 2000; Lemke, 2001; Rose, 1999). Refah devleti rejimlerinde kolektif
olarak, çoğunlukla kamu sektörü aracılığıyla, üstlenilen risklerin neo-
liberal toplum tahayyülünde bireye aktarılması söz konusudur. Neolibe-
ral özne kendi risklerinin farkında olmak, girişimci bir öznelikle maliyet
hesaplarını yapmak ve kendisini optimal dengeye ulaştırmakla sorumlu
kılınır. Dolayısıyla, neoliberal toplum ‘risk’i normatif olarak dışlamaz
ama onu yönetmeyi amaçlar (Foucault, 2009, s. 24). Bu toplum tahayyü-
lünün gerçekliğe tercüme edilmesinde rekabet ve bireycilik gibi motifler
en önemli düzenleyici çerçevelerendir. Karşılaştığı risklere karşı kendi
kendini yöneten özne bu sayede üretilir. Rekabet ve bireycilik bireyin
eyleme kapasitesini üretkenlik, verimlilik, canlılık, kârlılık gibi ‘iyi’ ya-
şam formlarına yönlendirmesini sağlayan itici güçlerdir. Dolayısıyla, bu
ikna edici, uyarıcı güçlere karşı bireyin özgür seçimleri söz konusudur
(Miller ve Rose, 2008; Rose, 1999). Diğer bir deyişle, insanların eyleme
kapasitelerinin üretkenlik, verimlilik gibi esaslara göre düzenlenmesinde
dışsal bir güç tatbiki söz konusu olmaz zorunda değildir.

Foucault'nun (2009) *College de France* derslerinde “güvenlik mekaniz-
maları” olarak kavramsallaştırdığı anahatlarıyla bu türden bir işleyiştir.
Ancak; burada sorumlulaştırılmış neoliberal öznelerin üretimi sürecinin
-iktidarın toplumdan ayrı ve onun üzerinde mutlak olarak hüküm sür-

düğü- egemenlik mekanizmaları ve -bedenlerin gözetlendiğı ve düzenlendiğı- disiplin mekanizmalarından tamamen ayrışmış bir işleyiş olduğı düşünülmemelidir. Güvenlik mekanizmaları basitçe egemenlik ve disiplin mekanizmalarını ikame eden bir yönetim sanatı olmak yerine, bu mekanizmaları da stratejik olarak yeniden düzenleyen karmaşık bir iktidar ilişkileri ağı olarak anlaşılmalıdır (bkz. Miller ve Rose, 2008; Rose, 1999). Beyoğlu'nun eğlence yaşamına nüfuz eden yönetim sanatlarının incelendiğı bu çalışmada bu iktidar kavramsallaşması kullanılmaktadır.

Yöntem

Bu makale, Beyoğlu'nun dönüşümüne ilişkin çeşitli metinlerin (politika belgeleri, raporlar, gazete makaleleri, röportajlar ve proje web siteleri) analizinin yanı sıra, Beyoğlu'ndaki eğlence mekânlarının farklı aktörleriyle (mekân sahipleri, işletmeciler ve çalışanlar) 2013-2014 yıllarında gerçekleştirilen 37 derinlemesine görüşmenin incelemesine dayanmaktadır. Yukarıda kısaca açıklandığı üzere, Beyoğlu'nda neoliberalizm belli bir düşünme tarzı ve kelime dağarcığı üreten; farklı pratikler, teknolojiler ve mekanizmalar yoluyla gerçekliğe tercüme edilen; bu yollarla belli öznelliklerin üretildiğı, teşvik edildiğı ya da sınırlandırıldığı söylemsel oluşum olarak incelenmektedir. Bu analitik çerçeve neoliberalizmi söylem analizi yöntemiyle incelemeyi beraberinde getirmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Beyoğlu Belediyesi ve BEYDER (Beyoğlu Eğlence Yerleri Derneğı) gibi kuruluşların söylemsel pratikleri incelenirken raporlar, planlar ya da gazete röportajlarından çokça yararlanılmıştır. 'Neoliberal Beyoğlu'nu inşa eden bu söylemsel pratikler kentsel yönetim rejiminin hangi düşünce tarzı üzerine inşa edildiğini; hangi rasyonel hesaplamalar, standartlar ve kriterlere dayandığını anlamayı sağlamıştır. Ancak; kurumsal oluşumların bu türden kamusal söylem pratiklerini incelerken ne türden metodolojik sınırlılıklar taşıdığının da farkında olmak gerekmektedir. Potter'ın (2004, s. 614) belirttiğı gibi, kamusal dolaşıma sokulan bu türden metinler, en nihayetinde, incelikte düşünülmüş birer tasarıdır. Bu metinlerin fiziki dünyada temsil ettikleri arasında soyut bir ilişki ve kasıtlı bir mesafe bulunabilmektedir. Dolayısıyla, bu söylemlerin ne söylediğı ve yaptığını analiz etmek zaman zaman güçleşebilir, zaman zaman da yanıltıcı sonuçlara götürebilir.

Bu metodolojik sınırlılıkları aşmak için söylemsel pratiklerin yeniden bağlamsallaştırılması çok önemlidir (Gill, 2000; Potter, 2004). Eğlence

mekânlarının aktörleriyle yapılan görüşmeler kamusal söylem pratiklerini bağlamına oturtmayı mümkün kılmıştır. Mekân sahipleri, işletmeciler ve diğer çalışanların 'neoliberal Beyoğlu'nu nasıl deneyimledikleriyle şekillenen öznellikleri, kentsel yönetim rejiminin gece yaşamına dair ne söylediğini ve ne yaptığını anlamayı sağlayan güçlü bir yöntemsel araç olarak kullanılmıştır.

İstanbul'un ve Beyoğlu'nun Yeni Hakikat Rejimi

İstanbul, özellikle 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren, kent ekonomisinin topyekûn yeniden yapılandığı bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu süreçte; kentin Orta Doğu ve Balkanlar ölçeğinde rekabet edebilirliğini güçlendirecek, bilgi ekonomisi temelli bir ekonomik yapılanma hedeflenmektedir (Enlil, 2011). İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin (2009) yayınladığı İstanbul Çevre Düzeni Planı da bu yeniden yapılanma sürecini kurgulayan en önemli çerçevelerden birini oluşturmaktadır. Ana hatlarıyla İstanbul'un yeni ekonomisini sanayisizleşmeye koşut olarak hizmet ve finans sektörünün gelişimi olarak öngören plan, İstanbul'da yeni bir hakikat rejiminin tesis edilmesinde başat rol oynamaktadır.

Bu yeni hakikat rejimi, Aksoy'un (2012, 2014) belirttiği gibi, İstanbul'u sermaye yatırımları için daha cazip, çekici bir mekân kılmayı norm haline getirmektedir. Bu hakikat rejimi aynı zamanda, Özbay'ın (2014) tespit ettiği üzere, hem sermayenin hem de (turist ve/ya tüketici olarak) insanların hareketliliğini içermektedir. Üçüncü köprü ve havalimanı projeleri, Ayazma ve Başbüyük gibi gecekondu alanlarının dönüşümü projeleri ya da tarihi/kültürel miras olarak görülen Balat, Sulukule ve Tarlabası gibi alanlarda başlatılan diğer kentsel dönüşüm projeleri çekicilik ve hareketlilik normları doğrultusunda geliştirilen stratejiler olarak ele alınabilir.

Giriş bölümünde değinildiği gibi, Beyoğlu ilçesi bu neoliberal söylemler içerisinde başat bir rol oynamaktadır. İstanbul'un küresel ölçekte tanınırlığında Beyoğlu'nun kültürel yaşamının sembolik bir değer taşıdığı kabulü bulunmaktadır. İlçenin bu imgesinin korunması ve geliştirilmesi gibi amaçlar öne çıkmaktadır. Bu amaçla, sözgelimi, çöküntü bölgesi olarak düşünülen Tarlabası'nın lüks konaklama ve tüketim bölgesine dönüştürülmesi Tarlabası Kentsel Dönüşüm Projesi'yle gerçekleştirilmektedir. Taksim Yayalaştırma Projesi, Taksim Meydanı'nın yeniden düzenlenmesiyle yaya dostu bir niteliğe kavuşturulmasını hedeflemek-

tedir. Karaköy Limanı'nın özelleştirilmesi; sanayi-sonrası kent ekonomisinde işlevsiz kalan kentsel alanın *cruise* gemilerinin yanaşacağı bir mekân olarak yeniden düzenlenmesi ve, böylece, Beyoğlu'na turist kitlelerinin erişimini sağlamayı içermektedir. Son olarak; Galata ve Talimhane'de yürürlüğe koyulan kentsel yenileme projeleri 'bakımsız' ve 'köhne' mahalleleri tüketici gruplara hitap eden kentsel mekânlara dönüştürmektedir. Şüphesiz; burada değinilen her bir pratik sosyal ve kültürel yaşamı, ve mekânla ilişkisini nasıl yeniden yapılandığına ilişkin daha detaylı bir incelemeyi hak etmektedir. Ancak; burada, bu pratikleri tek tek değerlendirmek yerine, bir bütün olarak Beyoğlu'na ne yaptıklarına odaklanılacaktır.

Yukarıda sayılan tüm bu kentsel stratejiler Beyoğlu'nda tesis edilen yeni hakikat rejimini tatbik eden pratiklerdir. İlçenin ekonomik gelişimi ve kalkınması için neyin 'iyi', 'gerekli', 'makbul' olduğunu tanımlayan rasyonel bilgi iktidarına dayanmaktadırlar. Kentin yatırımcılar ve tüketiciler nezdinde çekici kılınmasını beyan eden düşünme tarzını, kriterleri, hesaplama biçimlerini teşkil etmektedirler (Ural, 2017, s. 4). Bu sayede, yatırımcıları ve tüketici grupları merkeze alan bir bilgi iktidarı, Beyoğlu'nun kentsel yönetim rejiminin başat unsuru haline gelmektedir. Öyle ki; emlak sektörü ve turizm ekonomisi kent yönetiminin lügatında öncelikli bir konum elde etmektedir. Bunun izleri, en çarpıcı biçimde, 2002 yılından bu yana Beyoğlu Belediye Başkanlığını yürüten Ahmet Misbah Demircan'ın söylemlerinde sürülebilir. Demircan, Vatan gazetesiyle 2013 yılının sonlarında yaptığı bir söyleşide şunları söylemektedir:

"Son 10 yılda yatak sayısı arttı. 6 bin yatak vardı, bugün 30 bine yaklaştı yatak sayısı. 80 bin kişiden 150 bin kişiye geldi sigortalı insan sayısı. Oteller önemli bir istihdam yaratıyor Beyoğlu için. Ayrıca yeme-içme sektörü de çok hareketlendi. 2 binin üzerinde işletme var... Bir dönem hırdavatçıların mesken tuttuğu Perşembepazarı ve Salıpazarı Beyoğlu'nun yükselen yıldızı oldu. Bölgede birbiri ardına oteller açılırken Karaköy sahil şeridi ile Bankalar Caddesi'nde metre-kare birim fiyatı 7 bin 500 dolara yükseldi." (Ergu, 2013)

Bölgenin gelişimini turizm ve emlak sektörüne dayandırarak sunan bu anlatı, aynı zamanda Beyoğlu'nun yeni hakikat rejimine de işaret etmektedir. Metrekare başına emlak değerleri; turist, otel ve işletme sayıları; otellerin doluluk oranları ve Beyoğlu'na gelenlerin ortalama ne kadar para harcadığını temel alan muhasebe tarzı neoliberalizmin bilgisini oluşturmaktadır. Bu hesaplama araçları, Miller ve Rose'a (2008, ss. 30-

31) atıfla söylemek gerekirse, Beyoğlu'ndaki kent yaşamını bilinebilir ve yönetilebilir bir nesne haline getirmektedir. Beyoğlu'nu bu hesaplamalarla bilmek onun hakkında verilecek yargıları öncelemektedir. Diğer bir deyişle, Beyoğlu bu göstergeler yoluyla söylemsel olarak temsil edilmektedir. Böylelikle; ekonomik canlılık, yüksek emlak değerleri, artan turizm kapasitesi ve turist sayısı hakikat rejiminin 'fikirî teknoloji'si [intellectual technology] haline gelmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri de –emlak değerlerini yükselttikleri, turizm kapasitesini artırdıkları ve daha çok turistin daha çok para harcamasını tetikledikleri ölçüde- bu bilgi biçimini gerçekliğe tercüme eden yönetim teknolojileri olarak işlerlik kazanmaktadır.

Eğlence Yaşamının Yönetimi

Beyoğlu'nun neoliberal hakikat rejimi, eğlence yaşamı üzerinde köklü bir dönüşümü tetikleyen bir etkiye sahiptir. Eder ve Öz'ün (2015) çalışmasında da görülebileceği üzere, yerel yönetimin itici gücü oluşturduğu dönüşüm süreci, özellikle İstiklal Caddesi ve civarındaki eğlence yaşamını hızlı bir biçimde mutenalaştırmaktadır¹. Farklı sınıfların ve kimliklerin eğlence kültürlerinin yan yana inşa edildiği ve deneyimlendiği bir gece yaşamına sahne olan bölgede küresel ya da yerel zincirlerin şubeleri olarak da faaliyet gösterebilen, şirketleşmiş/kurumsallaşmış aktörlerin ağırlığı hissedilmektedir. Bu dönüşüm sürecinde, Beyoğlu'nda hüküm süren neoliberal söylem ve pratiklerin yayılma etkisi söz konusudur. Bu söylem ve pratikler, bir güvenlik mekanizması tesis ederek, düşük statülü-düşük maliyetli eğlence mekânları üzerinde ekonomik bir baskı oluşturmaktadırlar; bununla birlikte, ayrıcalıklı sınıflara hitap eden eğlence mekânlarının genişlemesini sağlayan ortam yaratmaktadırlar.

---

¹ Bu noktada, mutenalaşmanın Beyoğlu için yeni bir olgu olmadığını teslim etmek gerekmektedir. Özellikle Cihangir ve Galata'da mutenalaşma süreçlerinin 90'lara dayandığı söylenebilir. Ancak; bu mutenalaşma süreçleri ekonomik yeniden yapılanma, küreselleşme gibi dinamiklerin sosyo-uzamsal ilişkilere etkisinin sonucu olarak gelişen ikinci dalga mutenalaşmanın örnekleri olarak değerlendirilmektedir (bkz. İslam, 2005; Uzun, 2003). Burada bahsedilen ise, kentsel gelişimin vazgeçilmez unsuru olarak görülerek, bizzat devlet aktörlerinin önyak olduğu, dolayısıyla 'üçüncü dalga' olarak değerlendirilen, bir mutenalaşma sürecidir. Bu kapsamda, mutenalaşma süreçlerinin tarihsel evrimi için Smith (2002) ve Hackworth ve Smith'in (2001) makalelerine bakılabilir.

Eğlence Sektörünün Neoliberal Özneleri ve Kendi Kendini Yönetme

Kentin girişimci yönetim rejimi, eğlence yaşamının aktörlerini dönüştürmekte olan Beyoğlu'nda proaktif özneler olarak sorumlulaştırmaktadır. Mekân sahipleri ya da işletmeciler kendi mekânlarını Beyoğlu'nun yeni hakikat rejimine uyarlamakla yükümlü kılınmaktadır. Bu özneleştirme sürecinin gece yaşamının aktörlerine yüklediği en önemli sorumluluk, 'yeni Beyoğlu'nun 'his'sini ve 'görüntü'sünü tek tek eğlence mekânlarına da kazandırmaktır. Diğer bir deyişle, eğlence mekânlarının turistlere ve ayrıcalıklı sınıflara hitap eden mekânlar olarak kurgulanması; eğlence mekânlarının ticari devamlılıklarını garanti altına alarak Beyoğlu'ndaki kent yaşamında ekonomik olarak hayatta kalmasının koşulu haline gelmektedir. Böylece, emlak piyasasındaki dinamikler kendi kendini yönetme teknikleriyle eğlence yaşamında mutenalaşma için uygun bir ortam (milieu) yaratmıştır.

Bu ortamda; eğlence sektörünün aktörlerinin mekânlarıyla, kurumsal kimlikleriyle, kamusal görüntüsüyle yaratıcı bir ilişki kurmasını teşvik eden bir yönetim tekniği işlemektedir. Bu yönetim sanatı aleni bir baskı biçimi olmak yerine, kendi kendini terbiye etme ve optimize etme biçiminde gelişmektedir. Dolayısıyla, eğlence yaşamına dışarıdan dayatılan bir güç olduğu kadar, mekân sahiplerinin ve işletmecilerinin aktif olarak katıldıkları, parçası oldukları bir dönüşüm süreci söz konusudur. Aktörler mekânlarının cazibesini, albenisini, gösterişini geliştirebildikleri ölçüde, kendilerini 'yeni' Beyoğlu'nun 'yeni' ekonomisine uyarlamaktadırlar.

Mekânların daha cazip, albenili, gösterişli hale getirilebilmesi için geliştirilen stratejiler büyük bir çeşitlilik arz etmektedir. Bu stratejilerin temel prensibiye sermaye yatırımlarına dayalı olmasıdır. Örneğin, ekonomik yatırımlarla mekânın fiziksel özelliklerinin düzenlenmesi ve ses sistemi gibi teknolojik altyapının geliştirilmesi gerçekleştirilmektedir. Ancak; burada sözünü edilen stratejiler, hızlıca ve doğrudan paraya çevrilebilir sermaye biçimleriyle sınırlı değildir. Hatta, ekonomik sermayeye aktarılabilir belli kültürel pratikler çok daha etkili olabilmektedir. Bu kapsamda, özellikle işletmecilik pozisyonu zevklerin, beğenilerin, üslubun idaresinde stratejik bir rol oynamaktadır. İşletmeciler eğlence mekânlarının kültürel sermaye yatırımını gerçekleştirebilmek için gerekli hizmetleri sunan aktörler olarak öne çıkmaktadır. İşletmecilik; kültürel sermayenin –Bourdieu'nün (1997) tanımladığı- "nesneleşmiş" biçimle-

rine haiz olma ve bu bilgi iktidarını kendilik yönetiminde aktif olarak kullanma misyonuyla önem kazanmaktadır.

Bir mekânın hitap ettiği kitleyi haber veren, sembolik olarak temsil eden her türden maddi nesne (örneğin; menü, dekorasyon, müzik), nesneleşmiş kültürel sermayenin taşıyıcısı olarak anlam bulmaktadır (bkz. Bourdieu, 1997, s. 50). Böylelikle; 'neoliberal Beyoğlu'na optimizasyon sürecinde seferber edilmektedir. Örneğin; bağımsız bir restoran-barın işletmecisi bu hususa ilişkin şunları söylemiştir:

"Bu işin [eğlence mekânı işletmeciliği] gösterişli bir tarafı var. Patronlar mekânlarının *update* edilmesini, bir *level* atlamayı istiyorlar. Bu noktada, hiç mütevazı olmayacağım. Burada çalışmaya başladığımda, menüde sadece iki şarap vardı. Ben şarap sayısını yirmiye çıkardım. Biz burda Türk ve İtalyan mutfağı servis ediyoruz. Akdeniz mutfağı benim her zaman tercihimdir. Türk mutfağını da mutlaka dahil ederim. Ama Türk mutfağı dediysem, tabi ki kebab servis etmiyoruz. Türk mutfağını dönere, kebaba indirgememek gerekiyor. Biz burda karnıyarık, ekşili köfte yapıyoruz. Ben bu sektöre çok şey verdim... Bu sektörde para patronlarda. Sermayeye onlar sahipler ama işi yapmayı biz biliyoruz".

Eğlence mekânlarının Beyoğlu'ndaki kent yaşamının dönüşümüne kendilerini uyarılma çabası, en basit haliyle, varlıklı grupların zevk ve beğenilerini yakalamaktan geçmektedir. İşletmeciler bu amaçla sundukları hizmetleri ve mekânlarının görünüşünü –küresel ve yerel kültürlerden bir seçimle oluşturdukları farklı kombinasyonlarla- yeniden düzenlediklerini anlatmaktadırlar. Bu anlatılarda neyin daha 'gösterişli' olduğu bilgisine sahip olmaya özel bir vurgu yapılmaktadır.

Bir eğlence mekânının sınıfsal olarak imtiyazlı gruplara hitap edebilmesi için sürekli yenilik hissi vermesi gerektiği vurgulanmaktadır. Turistlerin ve orta sınıfların dikkatini çekebilmek için diğerlerinden farklı, benzersiz, sıradışı, biricik bir eğlence deneyimi verildiği izlenimi muhafaza edilmek istenmektedir. Bu yenilik hissi, bir yandan, sembolik bir değer taşımakta; mekânların değişen isimleri ve dekorları farklılık yaratan unsurlar olarak işlerlik kazanmaktadır (Eder ve Öz, 2015, s. 294). Diğer yandan, sürekli yeninin ve farklının arandığı eğlence anlayışı, eğlence kültürüne de nüfuz ederek zevkleri ve hazzı tertip eden bir niteliğe bürünmektedir. Örneğin; bir bar işletmecisi, benzersiz olmanın ticari olarak hayatta kalabilmenin altın kuralı olduğuna vurgu yaparak:

"Bizim mekânımız insanları şaşırtır. Biz burda ayrıran şişesinde bira servis ederiz... Biz bira mekânı değiliz. Bira severler de başımızın tacı elbet-

te; ama, gelip kokteyllerimizi de denemelerini isteriz. Burada 140 çeşit kokteyl servis ediyoruz. Tamamına yakını bizim kendi tarifimiz. Kendimiz geliştirdik. Tariflerini de kimseye vermiyoruz. Sürekli yeni tarifler geliştirmek için de çalışmalarımız sürüyor.”

Türkiye’de iç piyasaya arz edilen alkollü içkilerin yaklaşık %89’u bira, %5’i şarap, %3.5’i rakı ve %2.5’i de diğer alkollü içeceklerden oluşmaktadır (TAPDK, 2016). Bu veriler ışığında düşünülecek olursa, farklı ve yeni bir eğlence deneyimi bira kültüründen, dolayısıyla da bira içicisi kitleden ayrılmak olarak somutlaşmaktadır. Bunun yerine de, kendine özgü, benzersiz olduğu öne sürülen onlarca çeşit alkollü içki tüketimi konulmaktadır. Böylece; standartlaşmış bir eğlence kültürünün yerine bireyselleşmiş zevklere ve hazlara hitap eden bir eğlence kültürü tesis edilmektedir.

Eğlence mekânlarında yenilik ve farklılık yaratmanın bir diğer boyutu küreselleşmiş eğlence kültürlerinin normatif bir anlam kazanmasıdır. Kendilik yönetimi; özellikle Batı ülkelerinin gece yaşamında öne çıkan tüketim örüntüleri, yeni trendler ve modaların takip edilmesi, uyarlanmasıyla da gerçekleştirilmektedir. Yenilik ve farklılığın üretiminde Batılı eğlence kültürlerinin norm haline gelmesi, ilk bakışta çelişkili görünse de, bireyselleşmiş zevk ve hazlara hitap eden biricik eğlence deneyiminin sağlanmasını mümkün kılmaktadır. Bunun için en kritik husus, söz konusu modalara, trendlere dair bilgiye sahip olmak; bu sayede kültürel sermayeyi biriktirebilmektir. Şöhretli barmenler, aşçıların misafir edildiği özel etkinlikler bu türden bir kültürel sermaye aktarımını sağlamaktadır. Bu araştırmanın saha çalışması sırasında pek çok kez Beyoğlu’nun en *hip* kulübü olarak addedilen bir mekânda barmen olarak çalışan bir katılımcının anlattıkları bunun çarpıcı bir örneğini teşkil etmektedir:

“Çalıştığım kulüp buraların en iyisi olarak bilinen bir yer. İyi bir kokteyl içebileceğin nadir yerlerden biri. Bunu yılda 2-3 kez Amerika’dan ve Avrupa’dan özel olarak davet edilen barmenlere borçluyuz. Onlardan çok şey öğrenip menümüzü zenginleştiriyoruz. Gerçekten güzel kokteyller servis ediyoruz... Her biri emsalsiz bir tarif. İstanbul’da başka yerlerde tadamayacağın türden tatlar. Ayrıca, ünlü aşçıları misafir ettiğimiz de oldu. Tüm bunların çok önemli katkısı var.”

Tüm bunlar bir arada düşünülecek olursa, Beyoğlu’nun turistlere ve ayrıcalıklı sınıflara hitap eden bir kentsel mekân olarak kurgulandığı büyük dönüşümü, beraberinde, eğlence yaşamına dair yeni bir bilgi re-

jimini teşvik etmektedir. Bu bilgi rejiminin esasları turistlerin ve varlıklı sınıfların gözünde cezbedici bir eğlence deneyimi sunmaktan geçmektedir. Neyin daha cazip, albenili ve gösterişli olduğu bilgisine sahip olmak, belli bir sermaye biçimi olarak önem kazanmaktadır. Eğlence mekânları bu dönüşüme ayak uydurmak için kültürel sermaye birikimini sağlayacak olan bir kendilik yönetimini seferber etmektedirler.

Yasal Mekanizmalar ve Beyoğlu'nun Yeni Kira Rejimi

Beyoğlu'nda eğlence yaşamının girişimci özelliklerle yeniden kurgulanması, sadece mekân sahiplerinin/işletmecilerinin sorumlulaştırılmasıyla, kendilik yönetimini teşvik eden bir ortamın yaratılmasıyla gerçekleşmemektedir. Bu türden güvenlik mekanizmalarını destekleyen, tamamlayıcı bir etkide bulunan yasal mekanizmalar da Beyoğlu'nun eğlence yaşamına nüfuz eden etkilere sahiptir. Turistler ve varlıklı sınıflara hitap etmeyen esnafın Beyoğlu'nun ticari yaşamından tahliye edilmesini kolaylaştıran yasal düzenlemeler neoliberal iktidar ilişkilerinin bir parçası olarak işlemektedir. Bu mekanizmalar dışsal bir iktidar olarak eğlence sektörüne nüfuz etmektedir.

2005 yılında yürürlüğe giren *Yıpranan Tarihi ve Kültürel Varlıkların Korunması Kanunu* en önemli yasal düzenlemelerden birini oluşturmaktadır. Bu kanun, yenileme bölgesi ilan edilen bir alanda bir yapının yıkım riski taşıdığı durumlarda mülk sahibine kiracısını tahliye etme hakkı tanımaktadır. Bu sayede, mülk sahiplerinin koruma kurullarından aldıkları risk raporları doğrultusunda yapılarını onararak ve yenileyerek yüksek kârlarla büyük sermaye yatırımcılarıyla yeni anlaşmalar yapması mümkün olmaktadır (Kuyucu ve Ünsal, 2010). İkinci yasal düzenleme ise *Borçlar Kanununda* yapılan değişikliklerle ilgilidir. Buna göre, 10 yıllık kullanım süresini dolduran kiracının, mülk sahibi tarafından hiçbir gerekçe göstermeksizin, tahliye edilmesi olanaklı hale gelmektedir. Böylece, büyük yatırımcılarla yeni emlak anlaşmaları yapmak isteyen mülk sahipleri, kiracılarını tahliye ettikleri durumlarda oluşabilecek mağduriyetlerden muaf tutulmaktadırlar. Bu yasal düzenlemeler, Beyoğlu'nda turistlerin ve ayrıcalıklı sınıfların tüketim ihtiyaçlarına hitap eden bir ticari yaşamın tesis edilmesini hukuki olarak temellendirmektedir.

Beyoğlu'nun tarihi mirasının bir parçası olarak görülen, kentsel imgesinin inşa edilmesine katkıları olan bazı kuruluşların tahliye edilmesi bu yasal dayanaklarla gerçekleşmişti. Bölgenin kamusal yaşamında özel bir

önem atfedilen kuruluşlar arasında Emek Sineması, İnci Pastanesi, Robinson Crusoe ve Kelebek Korse sayılabilir (Çapa, 2015). Bölgenin yapılı çevresi, bu yasal zemin sayesinde, spekülâtif yatırımlarla dönüştürülerek kurumsallaşmış tüketim mekânları haline getirilmektedir (Eder ve Öz, 2015). Bu yasal düzenlemeler, aynı zamanda, Beyoğlu'nun turistlere ve ayrıcalıklı sınıflarına hitap etmesinin teşvik edildiği yeni ekonomisine kendini uyarlamayan, halihazırda devam eden kira sözleşmeleri sayesinde de ticari faaliyetlerini sürdüren kuruluşların kent yaşamının dışına itilmesini kolaylaştıran, meşrulaştıran dayanakları oluşturmaktadır.

Bu süreç, Beyoğlu'nda emlak değerlerinin –ve dolayısıyla, kiraların– yükseliş trendini tetikleyen bir emlak hareketliliği yaratmaktadır. Bu dinamğin, çoğunluğunun kiracı olduğu eğlence mekânlarının kira rejimi üzerinde sarsıcı bir etkisi bulunmaktadır: Kira kontrat süreleri dramatik bir şekilde kısalmaktadır. Görüştüğüm mekân sahipleri ya da işletmeciler, eğlence sektörünün '10 yıllık kira sözleşmesi' teamülünün Beyoğlu'nda rafa kalktığını, artık 5 yıldan daha uzun süreyle sözleşme imzalamaya yanaşacak mülk sahibi bulmanın neredeyse imkansız olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin; İstiklal Caddesi'ne çıkan bir ara sokakta bir meyhaneye sahip olan katılımcı, bölgede sayıları hızla artan otel yatırımlarıyla birlikte kontrat sürelerinin nasıl kısaldığını şöyle açıklamıştı:

"Beyoğlu'ndaki yaşamımız artık 5 yıllık döngülerle ilerliyor. Kira sözleşmemizi daha uzun süreli imzalatamadık kesinlikle. Buradaki işletmeler eğer mülk sahibi değilse, söyleyecek sözü kalmıyor. Önceleri 10 yıllık sözleşmeler imzalıyorduk hep. Ama dükkan sahibi buna yanaşmadı. Uzun süreli bir kontrat imzalayıp gelecekte çıkacak iyi bir fırsatı kaçırmak istemiyor".

İstiklal Caddesi'nin ara sokaklarından birinde bar işletmecisi olan diğer bir katılımcı, aynı hususa şu sözlerle değinmişti:

"Karşıdaki binayı bir otel yatırımcısı aldı. Hemen yanımızda ... [küresel bir restoran zincirinin şubesi] açıldı. Her yerde şık butik oteller açılıyor. Geleceğimizle ilgili bir şey kestirmek çok zor. Burada emlak sahipleri harika fırsatlar görüyorlar. Bu yüzden kimse 5 yıldan uzun süreli bir kontrat imzalamak istemiyorum".

Özetle; Beyoğlu'ndaki kentsel dönüşüm stratejilerinin tetiklediği emlak hareketliliği, yeni bir kira rejiminin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu kira rejiminde mülklerin değeri yükseliş eğilimi göstermekte, ya da mevcut politikaların bir sonucu olarak birkaç ay ya da yıl içerisinde yük-

selmesi beklenmektedir. Mevcut yasal düzenlemeler de eğlence sektörünün aktörlerini mülk sahipleri karşısında güvencesizleştirmektedir.

Kalabalığın Düzenlenmesi

Beyoğlu'ndaki dönüşümü tetikleyen bir diğer iktidar mekanizması ise belediyenin ve zabıta güçlerinin işlerliğiyle gerçekleşmektedir. 2011 yılında Beyoğlu Belediyesi İstiklal Caddesi'nin ara sokaklarında masa ve sandalye kullanımını yasaklayan bir yönerge yayınlamıştı. Bu yönerge doğrultusunda harekete geçen zabıta ekipleri özellikle Mis Sokak ve Asmalımescit'in sokaklarını kullanan eğlence mekânlarını para cezalarına çarptırmıştı. Yoğun bir tepkiyle karşılanan ve çok sayıda işletmeyi ticari olarak yıpratın bu uygulamada bir süre sonra geri adım atılmıştı; düzenlemeler belli yerler ve sokakların fiziki özelliklerine özgü olmak üzere esnekleştirilmişti. Mis Sokak, Erol Dernek Sokak gibi lokasyonlarda kısmen ya da tamamen masa-sandalye kullanımına izin verilirken, bazı sokaklarda yasak olduğu gibi uygulanmaya devam etmişti.

Bu uygulamalar Beyoğlu'nun kalabalığını tertip etmek isteyen bir düşünme şeklinin iktidar teknolojisi olarak somutlaşmaktadır. Eder ve Öz'ün (2015, s. 298) de vurguladığı üzere, eğlence mekânlarının sokağa taşın kalabalığını tanzim ederek Beyoğlu'nda daha 'nezih' bir kent atmosferi yaratılmak istenmektedir. Ancak; bu stratejilerin Beyoğlu'nun kalabalığından arındırılmasını benimseyen bir akla dayalı olduğu düşünülmemelidir. Tam tersine, Beyoğlu'nda turistlerin ve orta sınıfların rağbet gösterdiği canlı bir kent atmosferi yaratılmak istenmektedir; bu bağlamda, devasa boyutlara ulaşabilen 'kaotik' bir kent kalabalığının yerini niceliksel olarak daha küçük, harcama kapasitesi olarak daha büyük bir kalabalığın alması temenni edilmektedir².

Bu noktada, iktidar ilişkilerinin işleyiş biçimine ilişkin bir husus dikkat çekmektedir. Eğlence mekânlarının sokaklara uzanan bölümlerinde masa ve sandalye kullanımının hukuk-dışı ilan edilmesi, bir açıdan, ilişkiler taşımaktadır. Belediyenin yönergesiyle sokaklarda masa-sandalye kullanımının yasaklandığı 2011 yılına kadar, Beyoğlu Belediye-

---

² Beyoğlu'nun 'kaotik' kalabalığından duyulan rahatsızlık, en çok, bölgenin en önemli yatırımcılarından Nizam Hışım'ın açıklamalarıyla gündem olmuştu. Hışım Beyoğlu'nun daha yaşanabilir bir kent haline getirilmesi önündeki engeli İstiklal Caddesi'nde çok sık yapılan gösteri yürüyüşleri olarak tanımlamıştı (bkz. Erciyes, 2011).

si eğlence mekânlarından işgaliye harcı almaktaydı. Harç bedelleri sokaklara yerleştirilen masa sayısına göre belirlenmekteydi. Masa-sandalyelerin kullanımının yasaklanmasından sonraysa, uygulamalar kamusal düzenin sağlanması ve yaya dostu bir kentsel ortamın kurulması olarak savunulmuştu. Kısacası; yönergenin yürürlüğe konulmasına kadar formel bir işleyişle bizzat belediye tarafından vergilendirilen masa-sandalye kullanımının hızlı bir biçimde kamu düzenini bozan bir pratik olarak tertip edilmesi söz konusu olmaktadır. Bu manevra yönetici erk olarak yerel yönetimin yasal olan/olmayan arasındaki ayrımı neoliberal rasyonalite doğrultusunda nasıl yeniden tanımlayabildiğini gözler önüne sermektedir. Bu iktidar mekanizmaları, Roy'un (2009, s. 826) belirttiği gibi, devlet aktörlerinin farklı söylemsel düzenlemeler arasında dolaşabilmesini olanaklı kılan egemen iktidarına yaslanmaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada neoliberal kentsel yönetim rejiminin Beyoğlu'nda eğlence yaşamını nasıl dönüştürdüğü mercek altına alınmıştır. Yönetimsellik incelemelerinin kavramsal araçları kullanılarak, Beyoğlu'nda ve eğlence yaşamında nasıl bir rasyonel bilgi iktidarının kurulduğu, hangi teknolojilerle kentsel dönüşümü tetiklediği ve ne türden öznellikleri ürettiği incelenmiştir. Bu kapsamda, Beyoğlu'nda hüküm süren turizm odaklı ve ayrıcalıklı sınıflara hitap eden bir kentsel çevre yaratma vizyonunun gece yaşamında radikal bir dönüşümü tetiklediği ve bu dönüşümün karmaşık iktidar ilişkileriyle gerçekleştirildiği savunulmaktadır. Bölgenin yönetim rejimi, eğlence sektörünün aktörlerini kendileriyle ve mekânlarıyla yaratıcı bir ilişki kurarak Beyoğlu'nun yeni ekonomisine uyumlu hale getirmekle sorumlulaştırmaktadır. Diğer bir deyişle, Beyoğlu'nun eğlence yaşamının dönüşümü, mekân sahipleri ve işletmecilerinin kendilerini yönetmeleriyle gerçekleşmektedir. Bu sayede, turistlere ve üst gelir gruplarına hitap eden tüketim mekânlarının genişlemesi söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte, çeşitli yasal düzenlemeler ve zabıta güçlerinin zora dayalı uygulamaları Beyoğlu'nun 'yeni' çehresine uymayan unsurlar üzerinde dışsal bir güç tatbik etmektedir.

Beyoğlu'nun eğlence yaşamı neoliberal iktidar teknolojilerinin hem dışsal, zora dayalı hem de üretken iktidar ilişkilerinin bir arada işlediği karmaşık bir ilişkiler ağı sayesinde dönüşmektedir. Buradan hareketle, Beyoğlu'nun dönüşümünün yalnızca yerinden etme ve dışlama pratikle-

riyle anlaşılamayacağı ve söz konusu dönüşümün aynı zamanda neoliberal öznenin üretimiyle mümkün olduğu öne sürülmektedir.

Son olarak, 2015 yılında başlayıp 2016 yılı boyunca yoğunlaşarak İstanbul'u da doğrudan hedef alan terörizm dalgasının Beyoğlu'ndaki kent yaşamına ve özel olarak eğlence sektörüne, etkisine dair bazı notlar düşmek kaçınılmaz görünmektedir. Yakın zamanda, pek çok kentin yanı sıra İstanbul'u da hedef tahtasına koyan terör saldırıları gündelik yaşamda güvenlik söylemleri üzerinde sarsıcı etkilerde bulunmaktadır. Özellikle Sultanahmet, Beyoğlu ve Atatürk Havalimanı'nda gerçekleştirilenler turistik bölgeleri hedef alan saldırılardı ve güvenlik söylemlerinde dönüm noktası oluşturdular.

Her ne kadar bu terör dalgasının kent yaşamını nasıl tahrip ettiğini etraflıca incelemek şu aşamada mümkün görünmese de, sonuçlarına ilişkin bazı göstergeler bulunabilir. Örneğin, turizm istatistiklerine göre 2016 yılının ilk yarısında Türkiye'ye gelen turist sayısında önceki yılın aynı dönemine göre %28'lik azalma yaşanmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016). Buna koşut olarak, İstiklal Caddesi'nde çok sayıda işletme faaliyetlerine son vermiştir. Geride bıraktığımız yıl içerisinde Starbucks, Columbia, Teknosa gibi küresel ve yerel markaların İstiklal şubeleri kapanmıştır. Öyle ki; bu markalar arasında Otto, House Café, Midpoint ve Mama Shelter gibi eğlence sektöründe faaliyet gösterenler de bulunmaktaydı (bkz. Tremblay, 2016). Tüm bu gelişmeler, onlarca sivilin ölümü ya da yaralanmasına neden olan terör saldırılarının güvenlik kaygılarını en ileri noktaya taşıdığına dair önemli ipuçları sağlamaktadır. Buna paralel olarak, bu terör dalgasının Beyoğlu'nun kentsel gelişim stratejisini altüst eden sonuçları olduğu aşikârdır. Bu bağlamda İstanbul ve Beyoğlu'nda girişimci kent yönetimi rejiminin ne ölçüde sürdürülebilir olduğu cevaplanmayı bekleyen en önemli sorulardan birini teşkil etmektedir. Ancak; bu soru, hem ulusal hem de bölgesel ölçekte sosyo-politik dinamikleri de gözeten daha geniş bir incelemeyle ele alınmayı gerektirdiğinden, bu araştırmanın kapsamı dışında kalmıştır.

Extended Abstract

Nightlife in Beyoğlu and Technologies of Neoliberal Power

*

Haktan Ural
Ankara University

Over recent decades, urban government regimes in Istanbul has increasingly transformed into a political rationality seeking to re-image the city as an attractive site for global capital flows. In this context, a number of urban transformation projects –serving for urban regeneration in socio-cultural and socio-economic terms- has been implemented in specific urban centres, which are of historical and cultural significance. Istanbul has turned into a city, in which its industrial past has been replaced with novel consumerist lifestyles. In making of urban transformation, Beyoğlu plays a central role as the district is of a symbolic importance. As a historically rooted leisure zone that dates back to 19th century, Beyoğlu is one of the most important social and cultural hubs of the city. For that reason, the district is central to making of Istanbul as an attractive site in the eyes of tourists and capital investors. For instance, in Environmental Arrangement Plan (2009), that puts forward a vision of advancing the city's global competitiveness through a wholesale urban restructuring, Beyoğlu is designated as a site for culture-oriented tourism. In line with this, Beyoğlu Municipality comes to the fore as governmental body acting in conformity with this rationality. A bundle of urban transformation projects designed and/or executed by Beyoğlu Municipality seeks to remake the district in line with this market rationality.

This study examines how this entrepreneurialist urban government regime transforms the entertainment life in Beyoğlu. I aim to understand how diverse technologies of neoliberal government have an influence over spaces of nightlife. The analytical framework is basically predicated upon governmentality studies, which is mostly derived from Foucault's lectures in College de France in 1977-1978. From this vantage point, I deal with neoliberal

eralism as a regime of truth that generates the norms of productivity and efficiency in neoliberal political rationalities. Such way of conceptualization relies upon an understanding of neoliberalism as a complexly structured power regime that is translated into reality through specific mechanisms (namely sovereignty, discipline and security). In this view, the arts of government involve a specific understanding of power which also includes its productive aspects such as fabrication of self-governing, responsabilized subjects. Departing from this understanding, I suggest that neoliberal power that permeates into spaces of night in Beyoğlu involves a combination of externally coercive and productive forces.

In recent years, there has been an increasing interest in understanding the effects of urban government regimes in Beyoğlu. Although there exists various differences in their theoretical approaches and empirical materials, they commonly share the analytical lens that sees power as an external, coercive and disruptive force, mostly held and exercised by political and economic elites. Such an understanding significantly provides an analytical framework to understand the societal effects of neoliberal urbanism. However, the conception of power relations which takes into account productive forces in subject formation is widely disregarded.

This study makes a contribution to understanding neoliberal urbanism in Beyoğlu (as well as in Istanbul) through dissecting the power relations in the district's urban government regimes. I argue that the neoliberal transformation comes to be an effective force producing self-responsibilized neoliberal subjects in Beyoğlu's nightlife. I analyze the power Dynamics as a complex structure that involve security, judicial and disciplinary mechanisms. Viewing through this lens, I suggest that the neoliberal transformation is a complex process which does not only stem from disruptive and cocercive forces of state actors but also production and promotion of specific subjectivities acting upon neoliberal political rationality.

The study is based on qualitative research; I have conducted 37 in-depth interviews with different actors of nightlife (including entertainment venue owners, managers and employees) and analyses of specific texts (such as policy documents, reports, media coverage, interviews and Project websites). As I deal with neoliberalism as a style of thinking which also generates specific vocabulary, as a regime of practices that translates that style of thinking into practice and a generative universe that cultivates novel subjectivities, I employ the methodological approach of discourse analysis.

Drawing on these empirical materials, I suggest that a new regime of truth come to the fore in Beyoğlu. Accordingly, specific form of neoliberal

knowledge that is based on property values, numbers of tourism facilities, hotels' occupation rates and the average of amount of Money spent by ordinary visitors of Beyoğlu becomes the central element of discursive practices. Such styles of calculations make Beyoğlu as an object of government in terms of market rationalities. They also lead to regimes of practices that forms of arts of government actualized in the district. In other words, Beyoğlu is represented through such discourses that prioritize the capital investments and consumerisms. Therefore, economic conviviality, higher property values, increasing tourism activities and numbers of tourists sets the basis of intellectual technology of neoliberal government.

Insofar as the urban government is predicated upon these discourses, urban transformation is actualized through combination of direct and indirect mechanisms. Above all, the discursive construction of neoliberal urbanism –that is accompanied by a set of urban transformation projects- triggered real estate activities. On that account, property values are liable to increase. These Dynamics in property markets sets the ground for the formation of biopolitical power; the actors of nightlife in Beyoğlu are striving for adjusting themselves to these changing Dynamics. To do so, they govern their look and feel in the eyes of tourists and middle classes, and conform to the norms of new political rationalities. They make investments in economic and more importantly cultural capital.

Such a self-government structure operates as a security mechanism that is fundamentally based on actors' freedom to adjust them to neoliberal value structure. However, there exists strategic deployment of judicial and disciplinary mechanisms. A set of legislations concerning property relations that undermines rights of tenants is an example of judicial forces. They facilitate the evacuation of specific entertainment venues through legal-based government. Apart from this, recent transformations in municipal regulations (concerning the uses of street tables) also operate as a disciplinary form of government that serve for government of urban crowd.

Kaynakça/References

- Aksoy, A. (2012). Riding the Storm: "New Istanbul". *City*, 16(1-2), 93-111. <https://doi.org/10.1080/13604813.2012.662373>
- Aksoy, A. (2014). İstanbul'un Neoliberalizmle İmtihanı. A. B. Candan ve C. Özbay (Der.), *Yeni İstanbul Çalışmaları içinde* (ss. 27-46). İstanbul: Metis.

- Bourdieu, P. (1997). The Forms of Capital. A. H. Halsey, H. Lauder, P. Brown ve A. S. Wells (Der.), *Education: Culture, Economy and Society içinde* (ss. 46–58). Oxford: Oxford University Press.
- Candan, A. B. ve Kolluoglu, B. (2008). Emerging spaces of neoliberalism: A gated town and a public housing project in Istanbul. *New Perspectives on Turkey*, 39, 5–46. <https://doi.org/10.1017/S0896634600005057>
- Çapa, E. (2015, 23 Mart). Borçlar Kanunu Beyoğlu esnafını vurdu. *Milliyet*. 23 Mart 2017 tarihinde www.milliyet.com.tr adresinden erişildi.
- Dean, M. (1999). *Governmentality: Power And Rule In Modern Society*. London: Sage.
- DeVerteuil, G. (2014). Does the Punitive Need the Supportive? A Sympathetic Critique of Current Grammars of Urban Injustice. *Antipode*, 46(4), 874–893. <https://doi.org/10.1111/anti.12001>
- Dinçer, İ. (2011). The Impact of Neoliberal Policies on Historic Urban Space: Areas of Urban Renewal in Istanbul. *International Planning Studies*, 16(1), 43–60. <https://doi.org/10.1080/13563475.2011.552474>
- Eder, M. ve Öz, Ö. (2015). Neoliberalization of Istanbul’s Nightlife: Beer or Champagne? *International Journal of Urban and Regional Research*, 39(2), 284–304. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12156>
- Enlil, Z. M. (2011). The Neoliberal Agenda and the Changing Urban Form of Istanbul. *International Planning Studies*, 16(1), 5–25. <https://doi.org/10.1080/13563475.2011.552475>
- Erciyes, C. (2011, 29 Ekim). Beyoğlu’nun yeni “nizam”ıyla tanışalım. *Radikal*. 20 Mart 2017 tarihinde www.radikal.com.tr adresinden erişildi.
- Ergu, E. (2013, 16 Aralık). Beyoğlu’nun üçte biri yenilenecek. *Vatan*. 14 Ocak 2016 tarihinde www.gazetevatan.com adresinden erişildi.
- Ferguson, J. (2010). The Uses of Neoliberalism. *Antipode*, 41(1), 166–184. <https://doi.org/10.1002/9781444397352.ch8>
- Foucault, M. (2009). *Security, Territory, Population: Lectures at the College De France, 1977-78*. (G. Burchell, Çev.). Basingstoke: Palgrave MacMillan. <https://doi.org/10.1057/9780230245075>
- Gill, R. (2000). Discourse Analysis. M. W. Bauer ve G. Gaskell (Der.), *Qualitative Researching with Text, Image and Sound içinde* (ss. 172–189). London: Sage.
- Gül, M., Dee, J. ve Cünük, C. N. (2014). Istanbul’s Taksim Square and Gezi Park: the place of protest and the ideology of place. *Journal of Architecture and Urbanism*, 38(1), 63–72. <https://doi.org/10.3846/20297955.2014.902185>
- Hackworth, J. ve Smith, N. (2001). The Changing State of Gentrification. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 92(4), 464–477. <https://doi.org/10.1111/1467-9663.00172>
- Harvey, D. (1989). From managerialism to entrepreneurialism: the transformation in urban governance in late capitalism. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 71(1), 3–17. <https://doi.org/10.2307/490503>
- İBB. (2009). *1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı*. İstanbul: İBB Şehir Planlama Müdürlüğü.

- Islam, T. (2005). Outside the core: Gentrification in Istanbul. E. Clark ve R. Atkinson (Der.), *Gentrification in a Global Context: The New Urban Colonialism içinde* (ss. 121–136). London and New York: Routledge.
- Jessop, B. (2002). Liberalism, Neoliberalism, and Urban Governance: A state-Theoretical Perspective. *Antipode*, 34(3), 452–472. <https://doi.org/10.1002/9781444397499.ch5>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2016). *Turizm İstatistikleri - Haziran 2016*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Künkel, J. (2012). These Dolls are an attraction - Othering and Normalising Sex Work in a Neoliberal City. J. Künkel ve M. Mayer (Der.), *Neoliberal Urbanism and Its Contestations - Crossing the Theoretical Boundaries içinde* (ss. 189–207). New York: Palgrave MacMillan.
- Kuyucu, T. ve Ünsal, Ö. (2010). “Urban Transformation” as State-led Property Transfer: An Analysis of Two Cases of Urban Renewal in Istanbul. *Urban Studies*, 47(7), 1479–1499. <https://doi.org/10.1177/0042098009353629>
- Lanz, S. (2013). Be Berlin! Governing the city through freedom. *International Journal of Urban and Regional Research*, 37(4), 1305–1324. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2012.01195.x>
- Larner, W. (2000). Neo-liberalism: Policy, Ideology, Governmentality. *Studies in Political Economy*, 63(1), 5–25. <https://doi.org/10.1080/19187033.2000.11675231>
- Lemke, T. (2001). “The birth of bio-politics”: Michel Foucault’s lecture at the Collège de France on neo-liberal governmentality. *Economy and Society*, 30(2), 190–207. <https://doi.org/10.1080/03085140120042271>
- Lemke, T. (2007). An indigestible meal? Foucault, governmentality and state theory. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, 8(2), 43–64. <https://doi.org/10.1080/1600910X.2007.9672946>
- Mayer, M. ve Künkel, J. (2012). Introduction. J. Künkel & M. Mayer (Der.), *Neoliberal Urbanism and Its Contestations - Crossing the Theoretical Boundaries içinde* (ss. 3–26). New York: Palgrave MacMillan.
- Miller, P. ve Rose, N. (2008). *Governing the Present: Administering Economic, Social and Personal Life*. Cambridge: Polity Press.
- Mitchell, D. (2003). *The right to the city: Social justice and the fight for public space*. New York: Guilford Press.
- Özbay, C. (2014). Yirmi Milyonluk Turizm Başkenti: İstanbul’da Hareketliliklerin Politik Ekonomisi. A. B. Candan ve C. Özbay (Der.), *Yeni İstanbul Çalışmaları içinde* (ss. 166–197). İstanbul: Metis.
- Potter, J. (2004). Discourse Analysis. M. Hardy ve A. Bryman (Der.), *Handbook of Data Analysis içinde* (ss. 607–624). London: Sage.
- Rose, N. (1999). *Powers of Freedom: Reframing political thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Roy, A. (2009). The 21st-Century Metropolis: New Geographies of Theory. *Regional Studies*, 43(6), 819–830. <https://doi.org/10.1080/00343400701809665>

- Smith, N. (1996). *The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City*. New York: Routledge.
- Smith, N. (2002). New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy. *Antipode*, 34(3), 427–450.
- TAPDK. (2016). *Alkollü İçkiler Piyasası*. 26 Mart 2017 tarihinde www.tapdk.gov.tr adresinden erişildi.
- Tremblay, P. (2016, 19 Ağustos). Gentrification glitter fades into dust in Istanbul's heart. *Al Monitor*. 24 Mart 2017 tarihinde www.al-monitor.com adresinden erişildi.
- Türkün, A. (2011). Urban Regeneration and Hegemonic Power Relationships Urban Regeneration and Hegemonic Power Relationships. *International Planning Studies*, 16(1), 61–72. <https://doi.org/10.1080/13563475.2011.552473>
- Ural, H. (2017). Affective economies of Beyoglu in Istanbul: The construction of “Disgust” and “Fear” in neoliberalization of nightlife. *Emotion, Space and Society*, 23, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.emospa.2017.02.003>
- Uzun, N. (2003). The Impact of Urban Renewal and Gentrification on Urban Fabric: Three Cases in Turkey. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 94(3), 363–375.
- Uzun, N. (2007). Globalization and urban governance in Istanbul. *Journal of Housing and the Built Environment*, 22(1), 127–138. <https://doi.org/10.1007/s10901-006-9069-y>
- Yalçın, M. C., Çalışkan, Ç. O., Çılgın, K., ve DüNDAR, U. (2014). İstanbul Dönüşüm Coğrafyası. A. B. Candan ve C. Özbay (Der.), *Yeni İstanbul Çalışmaları içinde* (ss. 47–70). İstanbul: Metis.

Haktan Ural 2016 yılında ODTÜ Sosyoloji Bölümünden doktora derecesini almıştır. Halen Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde çalışmalarına devam etmektedir. Duygular sosyolojisi, neoliberalizm, erkeklikler ve gençlik başlıca çalışma konularındır. *Emotion Space and Society*, *Journal of Middle East Women's Studies* gibi dergilerde ve çeşitli derleme kitaplarda makaleleri yayınlanmıştır.

- **Haktan Ural** gained his PhD in Sociology at METU in 2016. He currently works at Ankara University, Dept. Of Sociology. His main fields of interests are sociology of emotions, neoliberalism, masculinities and youth. His recent publications have appeared in several edited volumes and journals such as *Emotion, Space and Society* and *Journal of Middle East Women's Studies*.

E-mail: haktanural@gmail.com